

Moralfilosofi

Föreläsning 5

Naturalism

Naturalism

- Form av *kognitivism*
- Naturalismen säger att värdesatser är påståenden om *empiriska* fakta
- Värdeomdömen kan (i princip) testas empiriskt och vara sanna eller falska på samma vis som t.ex. *vetenskapliga* påståenden

- Vi har redan nämnt en naturalistisk teori, nämligen den *enkla subjektivismen* ("självbiografiska teorin")
- Den säger att termen "bra" (eller termen "rätt") *betyder det samma* som uttrycket "gillas av mig"
- Annorlunda uttryckt: satsen "x är bra" uttrycker *troföreställningen* att x gillas av mig (dvs. talaren – den som uttrycker satsen)

- Anta att en person yttrar satsen ”Man bör ge till välgörenhet”
- Om denna sats tolkas som ett *påstående om talarens attityd* som den enkla subjektivismen föreslår så är ju påståendet *sant* (så länge talaren är *uppriktig*)
- Då är det ett *faktum* att personen har denna attityd. Och detta är något vi kan *testa empiriskt* (t.ex. genom att fråga personen)

- En annan naturalistisk teori är den *demokratiska teorin* som säger någonting i stil med att termen ”bra” (eller ”rätt”) betyder det samma som uttrycket ”gillas av majoriteten”
- Annorlunda uttryckt: satsen ”x är bra” uttrycker *trosföreställningen* att x gillas av majoriteten
- Även här har vi att göra med någonting som kan vara sant eller falskt och som kan testas empiriskt

- Ytterligare en form av naturalism är (en tolkning av) det Rachels kallar *kulturrelativism*
- Ett samhälles moralkod *avgör vad som är rätt och fel i detta samhälle*: Om handling X är rätt enligt *samhälle A*s moralkod så är X rätt i A
- Uttrycket ”moraliskt fel” kunde då *betyda det samma som* ”strider mot mitt samhälles moralkod” (el. liknande)

Bergström listar ytterligare några naturalistiska definitionsförslag:

- Uttrycket ”bättre än” betyder desamma som ”tillgodoser fler intressen än”
- Uttrycket ”bättre än” betyder det samma som ”skulle föredras av var och en som är opartisk, har fullständig information samt har maximal inlevelseförmåga”
- Termen ”orätt” betyder detsamma som ”strider mot den historiska (eller biologiska) utvecklingen”

- Man kan tänka sig flera andra mer komplexa naturalistiska teorier
- Gemensamt för alla dessa naturalistiska förslag är att de reducerar värdeuttryck till uttryck som inte innehåller några värdetermer
- Samt att man *i princip* kan testa värdeomdömen empiriskt; testa om en viss handling är rätt eller fel, etc.

- I det att den *reducerar* påståenden av en viss sort till påståenden av en annan sort kan naturalism i värdeteorin jämföras med vissa andra filosofiska teorier
- Ex.
 - Materialister hävdar att psykologiska påståenden *egentligen* är (eller kan översättas till) påståenden om fysik och kemi
 - Behaviorister att påståenden om psykologiska skeenden är påståenden om yttre beteenden

- Till naturalistiska teorier brukar man också räkna det Bergström kallar "supernaturalism" och Rachels kallar för "teorin om moralen som Guds påbud"
- Enligt denna teori är värderingar trosföreställningar om något gudomligt eller på annat sätt övernaturligt sakförhållande
- Uttrycket "moraliskt fel" *betyder det samma som* uttrycket "förbjudet av Gud" (el. liknande)

- Notera: om värderingar förstås på detta ”supernaturalistiska” vis så verkar de *inte* kunna *testas empiriskt*, inte ens i princip (?)
- Men det är fortfarande en naturalistisk teori *i den meningen* att den reducerar värdeuttryck till uttryck *som inte innehåller några värdetermer*
- Att påstå att Gud påbjuder eller förbjuder ngt är ju *inte i sig* att omfatta ngn värdering

- Teorin om moralen som Guds påbud drabbas av **”Euthyfrons dilemma”**:
- Är (a) vissa handlingar rätt därför att gudarna påbjuder dem eller (b) påbjuder gudarna dem därför att de är rätt?
- Om vi säger *a* så gör vi guds påbud *godtyckliga*.
Om vi säger *b* gör vi gud *överflödig*

Ontologisk naturalism

- Vi har nu främst pratat om naturalism som en rent semantisk teori: En teori som enbart handlar om språkliga uttryck och deras betydelser
- Men man kan också förstå naturalism som en ontologisk teori: En teori som säger att värdeegenskaper/ värdefakta är identiska med några naturliga egenskaper/ empiriska fakta

- Grundtanken i *ontologisk* naturalism är att värdeegenskaper/ värdefakta är i princip som vilka egenskaper/fakta som helst
- Det finns inga principiella skillnader mellan värdeegenskaper och andra typer av egenskaper i vår omgivning
- Man kan kalla dessa ”vanliga” egenskaper för *naturliga* egenskaper

Vad är en naturlig egenskap?

- Ett första förslag: en egenskap är naturlig om den kan *observeras* med hjälp av våra fem sinnen
- Exempel: Jag kan nu se att tavlan är rektangulär
- Egenskapen rektangularitet är alltså då en ”naturlig” egenskap enligt detta förslag eftersom man kan observera den med hjälp av de fem sinnena

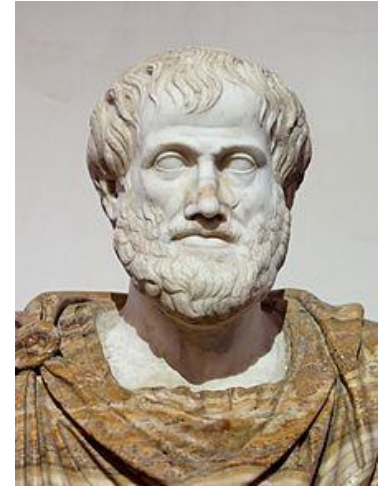
- Det innebär i sin tur att man kan nå *kunskap* om att något har en viss värdeegenskap
- Vi skulle kunna nå kunskap om att en viss handling är t.ex. moraliskt rätt på i princip samma sätt som vi kan nå kunskap om att en tavla är rektangulär!
- Ett annat förslag på vad som menas med ”naturlig” egenskap är en egenskap som har *kausal förmåga* dvs. en egenskap som kan *orsaka* ngt fenomen

- Den definition av "naturlig egenskap" som Bergström till slut fastnar för är dock följande:
- En naturlig egenskap är en egenskap som *går att fullständigt beskriva utan att använda några värdestermer*
- Men han verkar ändå mena att naturliga egenskaper *typiskt* är sådana att de har kausal kraft och att de kan observeras med de fem sinnena

”Naturrättsteorin”

- Antika rötter. Grundar sig på en *teleologisk* världsbild: föreställningen att det finns *syften och målsättningar inbyggda i naturen*

(Aristoteles)

- Rätt och fel förstås som ”natturlagar”. Precis som det finns naturliga fakta om hur saker och ting *är* (som fysikens, kemins och biologins lagar) så finns det naturliga fakta om hur saker *bör* vara

- Som Rachels påpekar: en teleologisk världsbild står i strid med modern vetenskap
- Efter Galileo, Newton och Darwin så kan vi förklara naturfenomen utan hänvisning till några *syften* eller *målsättningar* inneboende i naturen
- Det finns inget behov av ”moraliska naturlagar”. Rätt och fel kan inte längre ses som en del av den ”naturliga ordningen”

Humes lag mot naturalism

- Att *värderingar* inte kan följa logiskt från *empiriska* fakta är en värdeteoretisk tes som ofta kallas för "Humes lag"
- Tanken bakom denna "lag" är att empiriska fakta och värderingar är *logiskt åtskiljda* och att därför inga normativa/värderande slutsatser kan följa av rena empiriska fakta

- Humes lag brukar ofta sammanfattas i slagordet: ”man kan aldrig kan härleda ett **bör** från ett **är**”. Men denna formulering är lite vilseledande då lagen normalt *inte* anses förbjuda följande härledning:

Premiss: Det är moraliskt fel att stjäla

Slutsats: Alltså, man bör inte stjäla

Men notera att både premissen *och* slutsatsen är *värdeomdömen!*

Premiss: Människor är naturligt disponerade att vilja hjälpa andra (empirisk tes)

Slutsats: Alltså, *bör* de hjälpa andra (värdeomdöme)

Premiss: Den biologiska funktionen av sex är reproduktion (empirisk tes)

Slutsats: Därför är det *fel* att ägna sig åt sex i andra syften (värdeomdöme)

Premiss: Folk svälter i Afrika (empirisk tes)

Slutsats: Således är det vår *plikt* att göra ngt åt det (värdeomdöme)

- Följande formulering av Humes lag är då bättre:

”Värdeomdömen kan inte följa logiskt från *enbart* empiriska premisser”

Jämför:

Premiss 1: Den biologiska funktionen av sex är reproduktion (empirisk tes)

Premiss 2: Man bör endast göra saker som är i enlighet med dess biologiska funktion (värdeomdöme)

Slutsats: Därför är det *fel* att ägna sig åt sex i andra syften (värdeomdöme)

- Men inte heller denna formulering är helt oproblematisht eftersom det finns påståenden som *varken* är empiriska teser *eller* värdeomdömen:
Ex. "Gud existerar"
- Bergström sluter sig därför till att följande formulering av Humes lag är den bästa:

"För att ett värdeomdöme skall kunna följa logiskt från en uppsättning premisser så måste minst en av dessa premisser självt vara ett värdeomdöme"

Fundera!

Premiss: Det är varje människas plikt att tala sanning

Slutsats: Alla människor bör tala sanning

Premiss 1: Det förekommer mycket lidande i världen

Premiss 2: Om vi gör X så skulle lidandet minska

Slutsats: Det är vår moraliska skyldighet att göra X

Premiss 1: Om abort är fel så måste det stoppas

Premiss 2: Abort är fel

Slutsats: Alltså, måste abort stoppas

Humes lag som argument *mot* naturalismen

- Humes lag säger att empiriska fakta och värderingar är *logiskt åtskiljda* och att därför inga normativa slutsatser kan följa av rena empiriska fakta
- Men om naturalismen vore korrekt så skulle (sanna) värderingar inte vara något annat än empiriska fakta och de skulle därför också kunna följa logiskt från rena empiriska fakta

- Med andra ord: Om värdeomdömen *består* i empiriska omdömen, som naturalister påstår, så skulle väl värdeomdömen kunna följa från sådana omdömen?
- Humes lag verkar därför svår att förena med naturalismen. Om vi köper Humes lag så måste vi nog förkasta naturalismen

- **En naturalist skulle kunna svara:**
Men *visar* verkligen Humes lag att naturalismen är falsk (som Bergström antyder)?
- Ett problem med denna tanke är att det är svårt att se att det finns något *oberoende stöd* för Humes lag
- Humes lag verkar förutsätta att naturalismen är felaktig snarare än att bevisa att den är felaktig

Den ”öppna frågans argument”

- Argument *mot naturalismen*
- Det går i korthet ut på att visa att en värdeterm (såsom ”rätt”, ”fel”, ”bör”, etc.) *inte kan ha samma mening* som någon icke-värdeterm eller uttryck
- Om detta stämmer så kan vi sluta oss till att *alla semantiska* former av naturalism är falska!

Jämför följande två frågor:

1. "Är alla bröder snälla?"
2. "Är alla bröder manliga syskon?"

1 är en *öppen fråga* i den meningen att det är en genuin eller begriplig fråga

2 är *stängd* för att "bror" och "manligt syskon" har samma mening dvs. de är *synonymer*

- Anta att en naturalist föreslår att en värdeterm "V" har *samma mening som* en naturlig term "N"
 - Ex: "bra" har samma mening som "orsakar njutning"
- Vi kan då fråga: "Är allt som är N också V?"
 - Dvs. vi kan fråga "Är allt som orsakar njutning också bra?"

- Alla sådana frågor verkar öppna
- Men om V och N *hade haft samma mening* så hade frågan varit *stängd*!
 - Dvs. om "bra" och "orsakar njutning" hade haft *samma mening* så hade frågan "Är allting som orsakar njutning också bra?" varit *stängd*
 - Det hade varit som att fråga "Är allt som är en bror också ett manligt syskon?"

- Alltså, eftersom "Är allt som är N också V?" är *öppen* så kan inte "V" ha *samma mening* som "N"
- **Slutsats:** En värdeterm "V" kan inte ha *samma mening* som någon naturlig term "N"
- Förklaring: Om "bra" och "orsakar njutning" hade haft samma mening så skulle frågan "Är allting som orsakar njutning också bra?" inte varit en öppen fråga för en *kunnig språkanvändare*

- **Naturalistens svar:** Den öppna frågans argument gör anspråk på att visa att alla naturalistiska definitioner av moraliska termer är felaktiga
- Men man har ju inte applicerat den öppna frågans argument på alla tänkbara naturalistiska förslag på vad värdestermer kan tänkas betyda
- Man kan därför invända mot den öppna frågans argument att det *övergeneraliserar*

- Men kanske kommer detta svar på den öppna frågans argument tillbaka och biter naturalisten i svansen?
- Bergström nämner att det är något suspekt med att naturalister inte kan enas om ett enda förslag på vad värdetermer betyder
- Mot detta kunde naturalisten invända att olika definitioner kan vara korrekta i olika kontexter men att i varje kontext finns det *någon* naturalistisk definition som är korrekt

- Detta skulle i så fall kunna förklara varför den öppna frågans argument kan verka rimligt
- Eftersom värdetermers betydelse varierar från kontext till kontext, så har de inte samma mening som någon *bestämd* naturalistisk fras; därför *verkar* frågan öppen
- Men det hindrar inte att värdetermer i varje enskild kontext är synonyma med någon naturalistisk fras

- **Ett mer lovande svar från naturalistens sida:** Om vi skulle acceptera den öppna frågans argument så måste vi kanske förkasta naturalismen i dess *semantiska* varianter (dvs. de teorier som säger att värdeetermer *betyder samma sak som* naturliga termer och uttryck)
- Men argumentet ger oss inte något skäl att förkasta den *ontologiska* naturalismen (dvs. den teori som säger att värdeegenskaper är identiska med naturliga egenskaper)

- Två termer kan *referera* till samma egenskap även om de inte har samma *mening*
- Termerna "vatten" och " H_2O " *refererar till samma sak* - vatten och H_2O är identiska. Men *termen* "vatten" har inte samma *mening* som *termen* " H_2O "
- Frågan "Är allt som är vatten verkligen H_2O ?" verkar också öppen, men det bevisar knappast att "vatten" och " H_2O " inte refererar till samma sak!

- En värdeterm "V" och en naturlig term "N" kan därmed också *referera till samma sak* även om de inte har samma mening
- Termen "bra" och uttrycket "orsakar njutning" kan referera till samma egenskap även om de inte har *samma mening*
- Dessutom: egenskapen att vara bra och egenskapen att orsaka njutning kan vara *identiska* även om termen "bra" och uttrycket "orsakar njutning" inte har *samma mening*

Argument för naturalism:

- I kraft av att vara en *kognitivistisk* teori så får den *semantiska* naturalismen ett visst stöd av de arg. vi tidigare tagit upp för kognitivism
(men dessa ger lika mycket stöd åt *objektivismen*)
- *Ontologisk* naturalism får visst stöd av ”global naturalism”: Den generella metafysiska tesen att *allting* som existerar är ”naturligt”
(Global naturalism ger dock lika mycket stöd åt *värdenihilismen*!)